

Prof. Dr. Haluk KABAALIOĞLU

İktisadi Kalkınma Vakfı Başkanı

Türkiye AB İlişkilerinin Geleceği: Müzakerelerde Son Durum

Türkiye 1957 yılındaki Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na başından itibaren ilgi göstermiş ve bir ortaklık tesis etmek amacıyla 1963 yılında Ankara Antlaşması'nı imzalamıştır. Ankara Antlaşması Roma Antlaşması örnek alınarak tasarlanmıştır ve bu Antlaşma'da yer alan mal, hizmet, sermaye ve emek özgürlüğünü taraflar arasında tedricen gerçekleştirmeyi hedefler. Ancak maalesef bu özgürlüklerden sadece sanayi mallarının serbest dolaşımı 1996 yılında Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesi ile gerçekleşmiştir. Diğer alanlarda ise hedeflere varılamamıştır. Türkiye için büyük önem taşıyan emeğin serbest dolaşımının 1986 yılında gerçekleşmesi öngörülmüş ise de bu tarihe gelindiğinde artık Avrupa'nın kapıları Türkiye'den gidecek işçilere büyük ölçüde kapanmıştır.

İniş çıkışlar, gecikmeler ve ertelemeler ile dolu olan ilişkilerin tarihi 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülke olarak ilan edilmesi ile yeni bir aşamaya gelmiştir. Bundan sonra ilişkiler yalnızca ortaklık ilişkisi kapsa-

mında değil buna ek olarak üyelik ve katılım perspektifinde düzenlenecektir. Nitekim bu tarih sonrasında hükümetlerimizin ve Meclisimizin gösterdikleri çabalar ile AB üyeliğinin gerektirdiği Kopenhag kriterlerinin siyasi olanlarını yerine getirmeye yönelik reformlar çıkarılmış ve Avrupa Konseyi 2004 tarihinde Türkiye ile katılım müzakerelerini başlatma kararını almıştır. 3 Ekim 2005 tarihinde başlayan müzakerelere süreci Türkiye'nin üyeliğe hazır olmak için 33 müktesebat başlığında kapsamlı bir uyum çalışmasını gerçekleştirmesini gerekli kalmıştır. Çevreden, istihdama, sanayiden tarıma kadar bu farklı alanlarda Türkiye'nin AB müktesebatını kendi mevzuatına uyarlaması ve idari yapısını hazırlaması gerekecektir. Her müktesebat başlığının açılabilmesi için tüm üye devletlerin oybirliğine ihtiyaç olduğu gibi aynı zamanda Türkiye'nin de AB tarafından belirlenen açılış kriterlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Aynı şekilde müktesebat başlıklarının müzakereye kapatılabilmesi için de Türkiye'nin gerekli çalışmaları yaparak kapanış kriterlerini yerine

getirmesi gerekmektedir. Ancak bugüne kadar sadece bir başlıkta, Bilim ve Araştırma başlığında müzakereler geçici olarak kapatılabilmektedir. 33 başlıktan -ki son iki başlık müzakerelerin son aşamasında ele alınmaktadır- yine sadece 13 tanesi açılabilmiştir. En son olarak müzakereye açılan başlık Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığıdır.

Müzakere sürecinde en önemli engeller 2006 yılında Avrupa Konseyi'nin Türkiye liman ve hava sahasını GKRY bandıralı gemi ve uçaklara açana dek sekiz başlığı açmama ve hiçbir başlığı geçici olarak kapatmama kararı, 2007 yılında Fransa'da cumhurbaşkanı olan Nicolas Sarkozy'nin Türkiye'nin üyeliğine karşı olduğu gerekçesi ile tek taraflı olarak 5 başlığın açılmasını bloke etmesi, GKRY'nin yine tek taraflı olarak dört başlığın açılmasını veto etmesi ve Almanya ve Avusturya gibi ülkelerin de Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemek yönünde gönülsüz olmalarıdır. Nitekim Türkiye için üyelik yerine imtiyazlı ortaklık önermek konusunda Almanya Şansölyesi Angela Merkel ile Sarkozy arasında tam bir uyum vardır. 2004 yılında tüm üye devletlerin oybirliği ile alınan Türkiye ile katılım müzakerelerini başlatma kararı, ne yazık ki bazı AB üyelerinin pacta sunt servanda ilkesi ile bağdaşmayan şekilde hareket etmesi sonucunda bir belirsizliğe doğru gitmektedir. AB bölünmüş ve toprakları üzerinde bir BM barış gücünün olduğu bir ülkeyi üye olarak alarak büyük bir hata yapmıştır ve bu hatanın sonuçlarını bugün yaşamaktayız.

Müzakereler neredeyse durma noktasına gelmiştir. 2012'nin ikinci yarısında AB dönem başkanlığını üstlenmesi beklenen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin başkanlığında ise durum iyice içinden çıkılmaz bir hal alabilir. Türkiye bugünden tavrının sert olacağı sinyallerini vermektedir. Geline noktada 2004'te AB üyesi olan ve Türkiye'nin tanımadığı GKRY tüm AB'yi temsilen AB Dönem Başkanı olarak Türkiye ile müzakereleri sabote edebilir. Ancak son tahlilde müzakerelerin tamamen kesilmesi GKRY için de istenen bir sonuç olmaz. Sağduyu Ada'da kapsamlı ve adil bir siyasi çözümün yine de tek yol olduğunu bize göstermektedir. O gün gelene kadar Ada'da iki taraf arasında

devam eden görüşmelerden sonuç alınmasını ümit ediyoruz.

Avrupa Birliği'nin bugünkü durumuna baktığımızda, 2008'den itibaren finansal ve ekonomik krizin olumsuz etkilerini gözlemlemek mümkündür. Yunanistan, İrlanda, Portekiz ve son olarak İtalya gibi üye devletlerin yüksek borçlanma nedeniyle düştükleri durum, AB'nin en büyük başarılarından biri olarak görülen ekonomik ve parasal birlik ve Avro'nun geleceğini tehlikeye atmıştır. AB büyük ölçüde kendi iç sorunlarına eğilmiş ve mali açıdan daha federal bir yapıyı oluşturmanın sancılarını çekmektedir. AB'nin krizden çıkması ortak hareket edebilmesine ve Üye Devletler arasındaki uyuma bağlıdır. Üye devletler arasındaki ekonomik performans ve üretim hacmindeki farklılıklar ekonomik ve parasal birliğin dengeli bir şekilde yürütmesine olanak tanımamaktadır. AB'nin içinde bulunduğu kriz ve dış ilişkilerde de uyumsuz bir tablo ortaya koyması AB'nin üye olmak isteyen ülkeler için çekim gücünü de zedelemektedir.

Öte yandan, bugün içinde bulunduğumuz dünyada AB'nin bir barış ve refah projesi olarak hala büyük önemi bulunmaktadır. Türkiye bölgesinde ve özellikle Ortadoğu'da daha aktif bir ekonomik ve siyasal rolü yerine getirmektedir. Ancak istikrarsızlıkların geçerli olduğu bu bölgelerde Türkiye'nin etkili olabilmesi ve bu istikrarsızlıkların etkilerini nötralize edebilmesi için AB bağlantısının büyük önem taşıdığı bir gerçektir. Türkiye'nin modernleşmesi, büyümesinin devamı ve refahın artması için Türkiye'nin diğer ülke ve bölgeler ile ilişkilerini geliştirmesi gereklidir. Afrika, Latin Amerika gibi pazarlar Türk üretici ve ihracatçıları için önemli potansiyeller barındırmaktadır. Bunun yanında, Türkiye'nin AB önceliğini devam ettirmesi ve zorluklardan yılmayarak AB üyeliği hedefini gerçekleştirmek hedefine ulaşması şarttır. Nitekim yeni kurulan Avrupa Birliği Bakanlığının hükümetimizin bu yöndeki kararlılığını ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Türkiye önüne çıkarılan engellerden yılmayarak, AB içindeki yerini alacaktır. Türkiye'nin dünyadaki artan ağırlığı AB'nin ileri gelen bir üyesi olarak daha da ön plana çıkacak ve dünya dengeleğinde önemli bir etkisi olacaktır.